UDK 811.163.6’282
Mihaela Koletnik
Filozofska fakulteta v Mariboru

PREKMURSKA GORIČKA LONČARSKA TERMINOLOGIJA

Razprava o lončarskem strokovnem besedju v prekmurskem goričkem podnarečju prinaša številne lončarske izraze, ki so danes še živi v Pečarovcih na Goričkem. Večinoma so enobesedni in slovanskega izvora, med termini, prevzetimi iz tujih jezikovnih sistemov, pa je največ germanizmov in romanizmov, ki so se v prekmurščino razširili z nemškim posredovanjem.

The study of the pottery terminology in the Prekmurje Goričko subdialect compiled numerous pottery technical terms that are presently alive in Pečarovci in Goričko. The majority of the terms are one-word and Slavic by origin. Most terms borrowed from other languages are Germanic and Romance, introduced into the Prekmurje dialect through German.

Ključne besede: lončarstvo, strokovno izrazje, stični jeziki

Key words: pottery, terminology, contact languages

0 V prispevku bo predstavljena prekmurska goričkа lončarska terminologija. Ta je dediščina večstoletne prekmurske lončarske tradicije, o čemer pričajo arheološke najdbe z roko in lončarskim vretenom izdelane keramike na Madžarskem ob Krki in potoku Züric okoli Središča in Veleméra ob slovensko-madžarski meji ter krajevna imena Gerencsér (madž. *gerencsér* ’lončar’) in Korong (madž. *korong* ’disk, kolut, krog’) (Novak 1951: 11). Razvoj lončarstva v Prekmurju so pogojevala bogata ležišča primerne gline in velike potrebe po glinasti posodi. Zaradi industrijskega razvoja in spremenjene stanovanjske kulture, neugodne davčne politike, dnevnih in tedenskih migracij v sosednjo Avstrijo ter razvijajoče se naftne industrije, ki je mnogim nudila boljšo zaposlitev in večji zaslužek, se je število lončarjev v Prekmurju nenehno zmanjševalo: pred 2. sv. vojno jih je bilo še 80, po vojni se je njihovo število prepolovilo, leta 1968 jih je delovalo še 21 (Bras 1996: 171). Danes se s to tradicionalno obrtjo v Prekmurju ukvarjajo le še tri družine: ena v Filovcih in dve v Pečarovcih na Goričkem. Ti nadaljujeta tradicijo goričkih lončarjev; le-ti se po značilnem loščenju in krašenju izdelkov ločijo od filovskih.

V jeziku opazna posledica opuščanja lončarjenja je zamiranje starega poimenovalnega besedja, povezanega z lončarsko dejavnostjo – danes ga dobro pozna le še najstarejša generacija lončarjev. Z njegovim popisom želimo preprečiti, da bi potonilo v pozabo, in ga na ta način ohraniti kot pomemben del slovenske kulturne dediščine.

1 Pečarovski govor se uvršča v prekmursko goričko podnarečje panonske narečne skupine. Izgubilo se je pomensko razlikovanje med visokimi in nizkimi tonemi, ohranjeno pa je kolikostno nasprotje med dolgimi eno- ali dvoglasniki kot nasledniki stalno dolgih in kratkimi samoglasniki kot nasledniki staro- in novoakutiranih samoglasnikov v nezadnjih in zadnjih ali edinih besednih zlogih. Naglas je možen na katerem koli zlogu besede. Naglasno mesto v besedi je podobno kot v izhodiščnem sistemu, razlike pa so

naslednje: (a) naglašeni so *e, o* in *ə* pred nekdaj kratkimi zadnjimi naglašenimi zlogi: *'žena, 'kọsa, 'megla;* (b) po terciarnem premiku so v posameznih primerih naglašeni samoglasniki v odprtih zlogih: *'vüxa;* (c) naglašeni so samoglasniki (tudi v predponah in predlogih) po umiku naglasa s kratkega zaprtega zloga: *'bọgat, 'nåpnen, p'rinas, 'pọznan, 'ọtpren, 'zåčnen*. V sedanjiški glagolski spregatvi naglasnega vzorca tipa *nesem* in *berem* ter v im. ed. srednjega spola je ohranjeno končniško naglaševanje: *ne'sẹ:n, be'rẹ:n, zo'vẹ:n; koren'jẹ:, pošten'jẹ:.*[1]

Sistem dolgih samoglasnikov sestavljajo*: i:/i:i̯, ü:/ü:i̯, u:/u:u̯, ẹ:, ọ:, e:i̯, o:u̯, a:, r̥:*,[2] sistem kratkih: *i, ü, u, ẹ, (ö), ọ, e, å, r̥*, nenaglašeni samoglasniki pa so: *i/i̯, u, e, o, a* in *r̥*.

Izvor: *i:/i:i̯ ← î (k'ri:š, 'pi:šen; t'ri:i̯), ü:/ü:i̯ ← û ('dü:ša, 'lü:plen; 'lü:i̯knja), u: ← l̥̂ ('gu:čati̯; 'žu:u̯ta), ẹ: ← ê, ê̩, ə̂ (lẹ:t; 'zẹ:be; 'vẹ:s), ọ: ←* v prevzetih besedah *(š'pọ:rxet), e:i̯ ← ê̩ (m'le:i̯ko, 'se:i̯kan), ô̩o:u̯ ← o, ô̩ ('mo:u̯st; ob'ro:u̯č), a: ← â (d'va:, t'ra:va), r̥: ← r̥̂ (zr̥:nje); i ← í ('lipa, f'tič), ü ← ú ('küra, 'küp), u ← ĺ̥ ('puna, 'vuna), ẹ ← ḗ ('rẹpa, 'sẹkati̯, 'dẹt), (ö) ←* položajna različica *('vöter, 'vöra), ọ ← ọ́, ò, ô ('gọba; 'gọnin, k'rọp; 'vọda), e ← ḛ, è, ə̀, ê, ə̂ (s'reča, 'zet; 'melen, k'met; 'meša, 'deš; 'zemla; 'megla), å ← á ('måti̯, b'råt), r̥ ← ŕ̥ (gr̥̊ča, 'xr̥̊bet)*.

Nenaglašeni *i* (ki je tudi iz nenaglašenega *u* in jata) se izgovarja manj napeto, nekoliko niže od naglašenega *i*.

Soglasniki v pečarovskem govoru so: *p, b, t, d, d', k, g, f, s, z, š, ž, c, č (dž), j, v/u̯, m, n, nj, l, r.*

Posebnosti: končni *-m* se premenjuje z *-n: 'dẹlan, k'råvan*; *v* v položaju pred nezvenečim nezvočnikom ter na koncu besede izgubi zven in se premenjuje s *f: f'sa:kši̯), 'kr̥̊:f;* končni *-l* se v nenaglašenem položaju izgovarja kot *-o: 'dẹlo, 'xọdo*; mehčani *n'* je ohranjen: *n'jiva, 'ro:u̯manje*, mehčani *l'* je otrdel: *'dåle, otpe'låli̯*; zvočnik *j* se v položaju pred zadnjimi samoglasniki izgovarja kot *d'/dž: za 'd'a:rki̯/za 'dža:rki̯, 'Džọ:nčinof*, v položaju pred sprednjimi samoglasniki pa kot *g: 'gẹli̯* 'jeli', *pi'gẹ:š* 'piješ' ali *k* (v položaju za nezvenečim soglasnikom): *Gid'ri:čke, 'li:stke*. Skupina *šč* je ohranjena: *dvo'rišče, 'go:u̯šče*. Mehkonebni pripornik *x* je onemel: *g're:i̯* 'greh', *'iža* 'hiža', *'ren* 'hren', v položaju med samoglasnikoma ali na koncu besede v sklonskem morfemu pa se zanj govori *j*: *'müja* 'muha', *v 'ižaj*. Prim. še: *dn > gn: g'nes, 'za:jgni̯; xč > šč: š'či:; kt > št: š'ṭọ; mn > ml: 'gümla, tl > kl: k'lå, k'låčti̯, tm > km: k'mica.*

Posebnosti v oblikoslovju so končnica *-i* v dajalniku in mestniku ednine samostalnikov moškega in srednjega spola, končnica *-ov* v orodniku ednine samostalnikov ženskega spola, podaljševanje osnove z *-ov* in končnica *-je* v imenovalniku množine pri samostalnikih moškega spola. Dvojina je trdno ohranjena pri vseh spolih. Pridevniška končnica *-i* ne izraža določnosti, ohranjeni sta trda (*m'la:doga*) in mehka *(f'šega)* sklanjatev ter dvojina na *-va* za moški in na *-vi* za ženski spol *('le:i̯piva; 'le:i̯pivi̯)*. Sedanjiška spregatev glagolov je tematska, ohranjeno je osebilo *-va* za moški in *-ve* za ženski spol v 1. osebi dvojine. Pogosta je tvorba ponavljalnih glagolov s sedanjiško pripono *-je- ('le:i̯čen, ki'pü:vlen)*.

---

[1] Ohranitev dolgega tematskega samoglasnika *-e* v sedanjiku kaže na zveze z zahodnoslovanskimi jeziki, posebno s slovaščino (Zorko 2003: 74).

[2] Dolgi ozki *e* lahko ima fonetično različico *ẹ:i̯*, nastalo po diftongizaciji *('pẹ:i̯č; p'lẹ:i̯sati̯; 'dẹ:i̯n)*.

2 Zbrano lončarsko strokovno besedje, v katerem se kažejo vse glasoslovne in oblikoslovne značilnosti prekmurskega goričkega podnarečja, je prikazano v obliki slovarskih člankov.[3] Slovarski članek je sestavljen iz posameznih sestavin, ki si sledijo v določenem zaporedju. Geselska beseda v fonetično poknjiženi obliki je zapisana krepko, sledi ločevalni znak □, za njim je fonetično zapisana iztočnica z ustreznimi slovničnimi kvalifikatorji, in sicer s končnico za R ed. ter krajšavo za spol pri samostalniku *(m, ž, s)*, pridevniku sledita še obliki za ženski in srednji spol, glagolu, zapisanem v nedoločniški obliki, pa sedanjiška prvoosebna edninska oblika in oznaka za glagolski vid *(dov., nedov.)*. Pomenski razlagi med poševnicama za ločevalnim znamenjem ▪ sledi zgled iz transkribiranih besedil. Kadar ima leksem več pomenov, so ti znotraj slovarskega gesla ravrščeni pod zaporednimi številkami. Nekatera gesla vsebujejo tudi frazeološko gnezdo, označeno z znakom (•). Z enačajem (=) je označeno sinonimno poimenovanje, s kazalko (→), ki pomeni tudi *glej* oz. *primerjaj,* pa pomenska povezava med leksemoma. Pri terminu, prevzetem iz tujega jezikovnega sistema, je v oglatem oklepaju zapisano, od kod je prevzet; razlaga izvora je iz Bezlajevega *Etimološkega slovarja slovenskega jezika* in/ali Snojevega *Slovenskega etimološkega slovarja*.

BAJDLA □ ‘ba:jdla -e ž */velika globoka lončena skleda z dvema ročajema za mesenje kvašenega testa, pranje zelenjave, pomivanje posode ter pripravo glazur in barv v lončarstvu/* ▪ ‘Ino ‘vi:diva ‘ba:jdlo, ‘to:u̯ je bi’lo:u̯ za še’la:to al ‘kåj ‘tåkšoga pa za obli’jålo, za ob’le:i̯vati̯. [← domnevno morda bav. baidl, baidling] = **vajdlin** (1. pomen)

BAJSA □ ‘ba:jsa -e ž */najkvalitetnejša bela glina za barvanje oz. krašenje lončarskih izdelkov/* ▪ ‘Ba:jsa, ‘to:u̯ je pa ‘ti:sta ‘be:i̯la ‘zemla. ‘Ti:sta pa ‘pa:, ‘tåk ‘kåk ‘en kao’lin je ‘bi:la, ‘kå si ‘tę f’čåsi̯, na ‘mę:jko se je ‘ba:rvalo ‘to:u̯. [← nem. weiss ’bel’] → **kaolin**

BLANJA □ b’lånja -e ž **1.** */pod kotom nagnjen ploščat kos lesa na lončarskem vretenu, na katerem sedi lončar/* ▪ ‘To:u̯ je ‘sigdar li’sę:no bi’lo:u̯, ‘kå si na ‘to:j b’lånji̯ ‘go̯r ‘sędo. = **stolec 2.** */raven ploščat kos lesa na lončarskem vretenu, na katerem je ilovica in potrebno orodje ter posodje/* ▪ Na ‘to:j b’lånji̯, ‘tü so pa b’le ‘go̯r ‘džåne, ‘tü je ‘tę šp’re:i̯gla ‘go̯r ‘džåna, ‘lęder pa ‘filca f po’so:u̯di̯. **3.** */prečka za oporo in naslon noge/* ▪ ‘Tü je pa ‘ena b’lånja, ‘kå g’då si ‘bi̯so, ‘sigdar z ‘eno no’go:u̯ si ‘go̯r s’ta:u̯, ‘kå se ‘ne:i̯ ‘no̯ti̯ po’tekno. [← rom., v sln. sprejeto morda prek istr. rom. ali furl.]

ČEBER □ ‘čeber -bra m /*trebušast lonec z dvema ročajema in pokrovom za shranjevanje masti/* ▪ No, ‘to:u̯ ‘vi:diva ‘en ‘čeber z d’vema p’ri:ličoma pa pokri’va:č ‘go̯ri̯, ‘kå je. ‘To:u̯ smo ‘mę̆li̯ za ‘ma:st.

ČREPINJA □ č’re:i̯pnja -e ž */posoda za vodo na lončarskem vretenu/* ▪ ‘To:u̯ je ‘ta: č’re:i̯pnja, ‘jå, ‘ti:sti ‘pisker, ‘kå je ‘tę ‘tån ‘no̯ti̯ ‘mę̆u̯ vo’do:u̯. = **pisker** (3. pomen); = **posoda** (2. pomen)

DELATI □ ‘dę̆lati̯ -an nedov. • **peški** /*oblikovati glinasto posodo na lončarskem vretenu brez pomoči elektromotorja/* ▪ ‘To:u̯ san ‘ges ‘zåčno ‘dę̆lati̯ ‘pę̆ški̯, z no’go:u̯f, z no’go:u̯f si ‘go̯no ‘ša:jbo.

[3] Zaradi prostorskih omejitev pričujoči slovarček obsega 90 iztočnic od skupaj 300. Znotraj teh je izbranih 90 enobesednih in 34 več kot enobesednih lončarskih poimenovanj za glino, nje kakovost, kopanje in pripravo, lončarsko delavnico, orodja in priprave, lončarsko peč, oblikovanje posode, vrste posode, barvanje in žganje lončene posode ter prodajo.

DELAVNICA □ de’la:vnica -e ž */prostor, ločen od ostalih prostorov v hiši, v katerem se izdelujejo in običajno tudi sušijo lončarski izdelki/* ▪ ‘Dẹlalị smo ‘tü v de’la:vnici ‘ti:stoga ‘čåsa, ‘då san ‘ge ‘sẹ p’rišo, so ‘unị ‘mẹlị že de’la:vnico po’sẹ:bej, ‘ne:i̯ f stano’va:njị, liki Oš’la:j pa ‘dẹlo ‘nọtrị, ‘gi je s’pa:ụ.

DROT □ d’rọt d’rọda m **1.** */daljše tanjše kovinsko orodje za rezanje gline; žica/* ▪ In ‘tẹ pa je ‘sigdar ‘mẹụ v de’la:vnicị d’rọt pa si je ‘rẹzo ‘tåkše ‘tẹ:nke š’nite ‘dọj. **2.** */daljše tanjše kovinsko orodje za ločevanje posode od podlage; žica/* ▪ ‘To:ụ je d’rọt, ‘kå se ‘dọj v’re:i̯že po’so:ụda, ‘då je ‘gọtova. [← nem. Draht ’žica’]

DVERI □ d’verị̯ -i̯ ž. mn. */odprtina za zlaganje posode v peč/* ▪ ‘Ene d’verị̯ so, ‘ene d’verị̯ so f’pẹ:i̯č. = **luknja** (2. pomen)

FILC □ ‘filc -a m tudi ‘filca -e ž */klobučevina kot pripomoček za glajenje posode od znotraj/* ▪ Ker ‘un je ‘tẹ od z’no:ụtra ‘ne:i̯ ‘bi:ụ g’lådek, za’to:ụ ‘tü:dị̯ ‘filc, ‘kå je od z’no:ụtra g’låtko ‘dẹlo. ‘Filca je pa za g’låditị̯, ‘to:ụ f’sigdar lon’ča:r dr̥’ži: v ‘le:i̯vị̯ ‘ro:ụki̯. [← nem. Filz ’klobučevina’] → **leder**

GLAVA □ g’la:va -e ž */zgornja lesena plošča na lončarskem vretenu, na kateri se oblikujejo izdelki/* ▪ ‘To:ụ je g’la:va, smo ‘mi: ‘gu:čalị̯, ‘to:ụ je bi’lo:ụ li’sẹ:no. = **mali potač**

GLAZURA □ gla’zu:ra -e ž */steklasta snov za prevleko, oblivanje lončarskih izdelkov/* ▪ Gla’zu:ra, obli’jålo ‘mi: p’ra:vimo, ‘ne:i̯, je ‘lẹ:jko pro’zọ:rna al pa ‘ba:rvna, ’ne:i̯. = **oblijalo**

GLINA □ g’lina -e ž */gnetljiva usedlina, ki se uporablja kot surovina zlasti v lončarstvu, kiparstvu in opekarstvu/* ▪ In ‘tåk ‘kå je ‘to:ụ p’rišlo ‘vü na po’vr̥:šje p’la:st ‘tẹ:j g’line, ‘ilofke, ‘nindrik ‘mẹ:ter ‘ọsn̥deset do d’va: ‘mẹ:tra je ‘to:ụ ‘nindrik p’la:st ‘bi:la. = **ilovica**; = **ilovka;** = **zemlja**

GLOBATI □ g’lo:ụbatị̯ -an nedov. • **vu** */votliti, globiti jamo, kjer se koplje ilovica/* ▪ ‘Då se je p’rišlo ‘to:ụ do g’line, je se pa, ‘kåk ‘mi: po do’ma:če p’ra:vimo, ‘vü g’lo:ụbalo.

GOMOLJ □ go’mo:ụl -a m **1.** */večji kos obdelane gline, primeren za oblikovanje na vretenu/* ▪ ‘Ti:stị̯ go’mo:ụl ‘ilovice, ‘ne:i̯, o’me:i̯šene, prip’ra:vlene ‘kåk k’ruglo, ‘ne:i̯, ‘ti:sto si ‘vr̥go ‘gọr na po’ta:č pa si ‘lẹ:jko ‘zåčno ‘dẹlatị̯. → **krugla;** → **kepa 2.** */kup stolčene, še neobdelane gline/* ▪ Go’mo:ụl ‘ilovice, go’mo:ụl, ‘ne:i̯, se nap’råvo, ‘ne:i̯, ‘tẹ se pa ‘sr̥:pamị̯ ‘to:ụ ‘tåk ‘dọl na ‘tẹ:nko ‘rẹzalo. = **kolač**

GRABA □ g’råba -e ž */v zemljo narejena vdolbina, kjer se koplje ilovica/* ▪ Po d’va:, tr̥’gẹ:j so bi’li: f ‘tọ:j g’råbị̯ in z ‘mọtikof se je ‘to:ụ ko’pålo. [← stvnem. grabo, srvnem. grabe ’jarek’]

GRUNT □ g’rünt -a m */barva, pridobljena iz rjavkastorumene gline za barvanje in krašenje surovih lončarskih izdelkov; podbarva/* ▪ G’rünt, ‘to:ụ je ‘zemla, ‘to:ụ je bi’lo:ụ ər’ja:vo, ‘etị̯ je ‘gọrị̯ ci’lo:ụ, v ‘enon ‘mẹstị̯ smo ko’pålị̯. Z vo’do:ụ z’me:i̯šaš pa raz’re:i̯čiš in na ‘tẹ:j g’rünt ‘vü ‘re:i̯žeš. ‘To:ụ na si’ro:ụvo se po’ba:rva. [← srvnem. grunt ’tla, zemlja, posestvo’, nem. Grund ’tla, zemlja, temelj, osnova’].

ILOVICA □ ‘ilovica -e tudi ‘ilofce ž */gnetljiva snov, ki se uporablja kot surovina v lončarstvu/* ▪ ‘To:ụ je ‘ilovica, ‘mi: ne p’ra:vimo g’lina, ‘ne:i̯, ‘mi: p’ra:vimo ‘ilovica. **= glina; = ilovka; = zemlja • fina** */čista, brez primesi/* ▪ Za ‘vr̥če za vo’do:ụ je ‘mọgla ‘fina ‘ilovica ‘bitị̯, ker o’våči̯ je, če je ‘pe:i̯sek, ‘tẹ bi ‘vọda o’tekla. • **mastna** */mehka, lepljiva/* ▪ ‘Filofska ‘zemla je p’reveč, pre’go:ụsta, ‘måsna, ‘kå ne prene’sẹ:j tempera’tu:re. ‘Ọna je ‘råda ‘po:ụčila. • **pesična** */z večjo vsebnostjo peska, porozna za vodo in zrak/* ▪ ‘Zåj, ‘kå pa je bi’lo:ụ za pe’či:i̯, ‘ti:sto se je pa ‘dẹlala ‘bọle ‘pe:i̯sična ‘ilovica, ker o’våči̯ se je ‘to:ụ k’rüšlo. • **redka** */z večjo vsebnostjo peska, porozna za vodo in zrak/* ▪ ‘Jå, ‘to:ụ je ‘re:i̯tka ‘bọle, ‘re:i̯tka ‘ilovica, ‘då ‘pe:i̯sek je ‘nọt.

ILOVKA □ ‘ilofka -e ž */gnetljiva snov, ki se uporablja kot surovina v lončarstvu/* ▪ No, ‘tę si pa ‘zåčno ‘to:ų ‘ilofko k’låčitį z no’ga:mį. = **glina**; = **ilovica;** = **zemlja • laporna** */glina, bogata z laporjem/* ▪ Ker če je ‘kåkša ‘la:porna ‘ilofka, ‘tę f ‘pę:čį razne’sę: ‘to:ų g’lino.

INAŠ □ ‘i:naš -a m */kdor se s praktičnim delom uči lončarske obrti/* ▪ ‘I:naš je ‘våjenec in ‘to:ų je, ‘i:naš je ‘pr̥:ve t’ri: ‘le:i̯ta. [← madž. inas ’vajenec’]

KAMEN □ ‘kåmen -mna m */lončarsko orodje za mletje glazure, barve/* ▪ Obli’jålo smo pa s ‘kåmnamį m’lęlį, ‘to:ų je ‘bi:ų, d’va: ‘kåmna f’küp, ‘to:ų je bi’lo:ų ‘kåk m’li:nskį ‘kåmen. → **sijak**

KAMENEC □ ‘kåmenec -nca m */ozek, zelo trden vrč za vino, enkrat žgan* / ▪ ‘Kåmenec, ‘to:ų je pa ž’ga:no, ‘to:ų je pa ž’ga:no na ‘kåmen, ‘kå se ‘ilovica prež’gę:j na ‘gezaro s’to:ų. ‘To:ų so ‘nęgda ‘nücalį za pi’jåčo.

KAOLIN □ kao’li:n -a m */najčistejša bela porcelanska glina/* ▪ ‘Ba:jsa, ‘ti:sto je ‘be:i̯ilo, ‘to:ų je ‘tü:dį ‘lę:jko kao’li:n, ‘ba:jsa je ‘tåk ‘kåk ‘en kao’li:n, ‘såmo ‘to:ų se ‘kü:pį, kao’li:n ‘kü:piš f ‘tę:j ‘bo:ųtaj, ‘gę ‘ma:jo ‘ba:rve. [← knj. sln. ← frc. kaolin, po kitajskem pogorju Kao-ling, kjer so ga najprej pridobivali] → **bajsa;**

KEPA □ ‘kępa -e ž */manjši obdelan kos gline, primeren za oblikovanje na lončarskem vretenu/* ▪ ‘Då že ‘tåk lon’ča:r ‘ma: ‘ilofko k’rę:dį, si prine’sę: f ‘tåkšij ‘kępaj, f k’ruglaj na ‘ša:jbo. = **krugla**

KLOP □ k’lo:ųp klo’pi:i̯ ž */podolgovata lesena priprava z nogami za gnetenje in valjanje gline/* ▪ ’Tån si je ‘ilofko ‘gǫr ‘džåų na ‘to:ų k’lo:ųp in je ‘zåčno ‘me:i̯sitį.

KOLA □ ‘ko:ųla ‘ko:ųl s. mn. */lesen kmečki voz za prevoz lončarskih izdelkov, ki ga vleče vprežna živina /* ▪ ‘To:ų smo ‘męlį ‘fa:jn ‘tåkšį, na’va:den ‘vo:ųs je ‘bi:ų, ‘ko:ųla, in ‘to:ų je ‘męų že ‘tåk, ‘tåkše ‘ko:ųla že k’rę:dį ‘sigdar. In ‘to:ų so se ‘en ‘dę:n p’rę:j ‘piskrį nak’la:dalį na ‘tę:j ‘ko:ųla.

KOLAČ □ ko’la:č -a m */zmleta predelana ilovica, primerna za oblikovanje/* ▪ In ‘tę si ‘ti:sto, ‘då si t’ri:krat sk’låčo, ‘tę si ‘ti:sto ‘gǫr o’bm̥o ko’la:č, ‘ti:stį, ‘ne:i̯, in ‘ti:stį ko’la:č si ‘tę ’tån ‘rę:zo, ‘tę si pa ‘va:lo. = **gomolj** (2. pomen)

KOMAD □ ko’ma:t -da m */posamezni lončarski izdelek/* ▪ Če so ‘ma:lį, ‘mę:nšį ko’ma:-dį, ’tę se ‘to:ų xit’rę:je posi’ši:, d’va:, t’ri: d’ni:. [← prevzeto prek hrv., srb. kòmād iz ngr. kommḗti(on) ’kos, del’]

KOPATI □ ko’påtį tudi ‘kǫpatį ‘kǫplen nedov. */dobivati, jemati ilovico iz zemlje/* ▪ G’li:j na ‘tę:jn b’re:i̯gį smo ‘kǫpalį, ‘kåk smo ‘zåj, ‘tü ‘gǫr na Xor’va:tovon b’re:i̯gį se ‘to:ų p’ra:vį. • **peš** */dobivati, jemati ilovico iz zemlje brez pomoči stroja/* ▪ ’Pęš smo ’kopali, Z ‘mǫtikof, z ‘mǫtikof pa z lo’påto ‘ma:lo si ‘bi:ų v g’råbį ‘nǫtr̥.

KORBEL □ ‘kǫrbeų -bla m */pletena posoda iz lubja za nošenje ilovice iz jame/* ▪ ‘To:ų smo pa ‘męlį ‘mǫtiko pa lo’påte pa ‘ti:ste ‘kǫrble, ‘kå smo ‘vü ‘da:valį. [← nem., izhodišče je lat. corbis, curbis ’košara’] → **korbulja**

KORBULJA □ kr̥’büla -e ž */pletena posoda iz lubja za nošenje ilovice iz jame/* ▪ In so ‘męlį ‘tåkše ‘ma:le kr̥’büle, ‘telko si ‘mǫgo, ‘kå si na’kǫpo pa si z’digno pa se je ‘to:ų ‘gǫr ‘da:valo ‘eden do d’rü:goga. → **korbel**

KROPNICA □ k’ro:ųpnica -e ž */velik, trebušast, enkrat žgan lončarski lonec brez ročajev za kuhanje hrane prašičem/* ▪ In ‘ta: ‘zemla je zdr̥’ža:la, ‘då se je ‘ti:sto ‘dęlalo za s’vi:nje ‘küjatį, k’ro:ųpnice. = **kropnjača**

KROPNJAČA □ kropn’jåča -e ž */velik, trebušast, enkrat žgan lončarski lonec brez ročajev za kuhanje hrane prašičem/* ▪ ‘To:ų so na’va:dno odž’ga:nį ‘lǫncį bi’li:, kropn’jåče, za s’vi:njan ‘küjatį ‘gęstį. = **kropnica**

KRUGLA □ k’rugla -e ž */manjši obdelan kos gline, primeren za oblikovanje na lončarskem vretenu/* [← nem. Kugel ’krogla’] = **kepa; → gomolj**

KUHATNIK □ ki’ja:tnik -a m */velik trebušast lonec z dulcem in ročajem za kuhanje hrane v krušni peči/* ▪ Pa za ‘küjatị ‘zelje, me’so:ụ, ‘to:ụ se je f’se f ‘pẹ:i̯čị f ‘tẹ:j lon’čẹ:nij po’so:ụdaj, ‘såmo ‘ma:lij, ‘to:ụ smo p’råvlị ki’ja:tnikị.

KUKAVICA □ ‘kukojca -e ž */orodje, pripomoček za risanje okrasja na posodo/* ▪ ‘Tåkša ‘ma:la gli’nena po’so:ụda ‘bi:la pa ‘vo:ụska ‘ọbrị, ‘ọcpodị v’re:i̯zano, ‘ne:i̯, d’nọ, na s’te:i̯nị pa je ‘mẹụ ‘pero nap’rẹ:j, go’seče ‘pero, in s ‘ti:stin se je ‘tåk ‘cik-’ca:k ‘dẹlalo, se je ‘pi:salo. ‘To:ụ smo p’råvilị ‘kukojca.

KURIŠČE □ ku’rišče -a s */ožja, podolgovata vdolbina v peči, v kateri gori ogenj za žganje izdelkov v peči/* ▪ ‘Tü se ‘kürị, ‘to:ụ so ku’rišča, ‘kå se ‘tẹ ‘kürị ‘nọtrị, t’ri:i̯. = **luknja** (1. pomen)

KURITI □ ‘küritị -im nedov. /delati in vzdrževati ogenj/ ▪ G’då ‘ma:š ‘pẹ:i̯č zak’la:no, ‘zåčneš ‘küritị. • **pomalem** */počasi/* ▪ In ‘to:ụ pa po’målị ‘küriš, t’ri:i̯ ‘vüre, ‘kå seg’re:i̯vatị ‘mọreš ‘piskre. • **naglo** */hitro/* ▪ Ker če pre’na:glo za’küriš, ti ‘lẹ:jko, pri p’ri:ličaj de fk’råj po’kålo, pri ‘du:gij ‘mo:ụdlaj no’gåče de ‘dọj me’tålo, ‘kå ‘dọj ‘po:ụči̯.

LABOŠKA □ ‘la:boška -e ž */okrogla, nekoliko višja posoda z dvema ročajema, pokrovom, navadno tudi nogami za kuhanje, dušenje, praženje, cvrtje/* ▪ No, ‘to:ụ je ‘la:-boška, ‘to:ụ je za me’so:ụ ‘pečtị, za me’so:ụ ‘düncatị. [← madž. labas ’kozica (z nogami)’; prim. tudi madž. lab ’noga’]

LEDER □ ‘lẹder -dra m */usnje za vlaženje gline in potegovanje posode navzgor in navzven/* ▪ In ‘då i’no:ụk že ‘ma:š scent’rẹ:jrano, ‘tẹ pa ‘zåčneš ‘gọr v’lẹ:i̯čtị. ‘To:ụ za’čẹ:i̯tkị še ‘dẹlaš z ‘lẹdron. [← nem. Leder ’usnje’] → **filc, filca**

LONČAR □ lon’ča:r -a m */izdelovalec glinaste posode/* ▪ ‘Dẹdek ‘mọj so bi’li: lon’ča:r, ‘ọča ‘mọj so bi’li: lon’ča:r, ‘ge san lon’ča:r, pa ‘si:i̯n ‘mọj je ‘tü:j lon’ča:r.

LONČARIJA □ lonča’ri:ja -e ž */lončarska obrt/* ▪ Ker ‘tü, ‘Zelkovị ‘ma:jo ‘tü:j lonča’ri:-jo, ot ‘pṛ:ve sve’tọ:vne ‘vọjne so bi’li:, ‘kåk ‘dẹdek ‘mọj, ‘Zelko Alek’sa:nder, ‘ne:i̯, ‘tü, na s’ta:rị doma’či:-jị ’bi:ụ, ‘ne:i̯ ‘tån, ‘kåk je ‘zåj, ‘tü, s’ta:ra lonča’ri:ja.

LUKNJA □ ‘lü:i̯knja -e ž **1.** */ožja, podolgovata vdolbina v peči, v kateri gori ogenj za žganje izdelkov v peči/* ▪ ‘Jå, ‘to:ụ se f ‘tẹ:j ‘lü:i̯knjaj ‘kürị, do k’ra:ja. = **kurišče 2.** */odprtina za vlaganje posode v pečˊ/* ▪ ‘Ta: ‘lü:i̯knja se pa ‘tẹ za’dẹla, ‘gẹ:j na’la:gaš. = **dveri**

MALATI □ ‘ma:lati -an nedov. */lepšati izdelke/* ▪ Pač pa so bi’lẹ: dik’line, ‘kå so ‘såmo ‘ma:-lale, ‘ti:ste so d’rü:go ‘ne:i̯ ‘dẹlale, ‘såmo ‘ma:lale. [← nem. malen ’slikati, barvati, pleskati’].

MAŠIN □ ma’ši:i̯n -a m */stroj za mletje gline/* ▪ ‘To:ụ je ‘bi:ụ pa ma’ši:i̯n za ‘ilovico m’lẹtị. • **navaden** */preprosta naprava za mletje ilovice na ročni pogon/* ▪ Sva z ‘måmof ‘mẹla ‘tåkšị na’va:den ma’ši:i̯n, ‘sa:ken k’ra:jị ‘eno k’lüko, sva ‘müva ‘to:ụ po’målị go’nila, ‘ọči̯ prip’ra:vlala ‘to:ụ ‘ilofko, da je ‘lẹ:jko ‘un ‘to:ụ nap’rẹ:j ‘me:i̯so. [← prevzeto prek nem. Maschine in frc. machine iz lat. māchina, kar je iz gr. mākhanā́, mēkhanā́ ’naprava, priprava, pripomoček, sredstvo’].

MEHEK □ ‘mẹ:jkị -a -o */ki ni dokončno izdelan, obdelan/* ▪ ‘Tẹ ‘ba:rve se na si’ro:ụvo ‘dẹlajo ‘gọr, na ‘mẹ:jko.

MESITI □ ‘me:i̯sitị -in nedov. */gnesti glino/* ▪ In ‘to:ụ je ‘tẹ ‘ọča ‘fa:jn po’målị ‘rẹzo pa, ‘tẹ pa se ‘gọr na ‘tåkšo k’lo:ụp, kå si je ‘lẹ:jko ‘to:ụ ‘me:i̯so ‘dåle. → **premesiti; → valjati**

MLETI □ m’lẹtị ‘melen nedov. */s pripravo, napravo drobiti kako snov sploh/* ▪ ‘Då jo od ‘vünị, od ‘vünị ‘då pṛ’pelamo ‘ilofko, ‘tẹ se ‘mele pṛ’lẹ:j, ‘ne:i̯.

MODLA □ ‘mo:u̯dla -e ž */model za potico/* ▪ ‘Mo:u̯dla, ‘to:u̯ je pa za ‘pečtį̯ po’gåče. [← avst. nem. model ’pekač’ je iz it. modello ’kalup, vzorec, model’] • **okrogla 1.** */okrogel pekač za potico z gladkimi stranicami, tulcem na sredini in enim ročajem/* **2.** */okrogel pekač za potico s tulcem, rebričastimi stranicami, valovito oblikovanim robom ustja in enim ročajem/* ▪ ‘To:u̯ pa so ‘tę:j ok’ro:u̯gle ‘mo:u̯dle za po’tico ‘pečtį̯. • **rebrna** */podolgovat rebričast model za potico, običajno z dvema ročajema in štirimi nogami./* ▪ Za po’tice ‘pečtį̯, ‘tę:j ‘rebrne ‘mo:u̯dle, ‘to:u̯ si pač ‘mǫgo ‘vęditį̯, ‘kå si čim vos’kę:jše ‘gǫr po’tę:gno, ker ‘to:u̯ f ši’rino ti je ‘xi:tro š’lǫ, vo’ra:vno ‘gǫr pa je bi’lo:u̯ pač ‘dęlo, ‘ne:i̯. → **dolga • dolga** */podolgovat model za potico, rebričast ali gladek, običajno z dvema ročajema in štirimi nogami/*

NOGAČA □ no’gåča -e ž */pokončen lesen nosilni element lončarskega kolesa/* ▪ ‘To:u̯ so pa š’tirį̯ no’gåče.

OBLIJALO □ obli’jålo -a s */steklasta snov za prevleko, oblivanje lončarskih izdelkov/* ▪ Obli’jålo, ‘to:u̯ se f’küp nap’råvlo z vo’do:u̯ pa ‘tę:n in ‘tę se ‘ti:sto po po’so:u̯dį̯ ‘gǫr v’le:i̯jalo, ’najp’rę:j ‘nǫtrį̯ pa ‘tę ‘vü. = **glazura**

OBLIVATI □ ob’le:i̯vatį̯ -len nedov. */prekrivati lončarske izdelke z glazuro/* ▪ Po ž’ga:njį̯ se je ‘mǫglo ob’risatį̯ f’se ‘doj, s’pucatį̯, ‘ne:i̯, s ‘cǫtof li’po:u̯ ‘doj, ‘kå p’ra:jščina ‘ne:i̯ s’męla ‘bitį̯, ‘tę se pa ob’le:i̯valo, s š’lę:ferkof.

ODDATI □ ‘o:u̯datį̯ -an dov. /prodati/ ▪ »’Zelko, ‘kå ste mi ‘to:u̯ ‘o:u̯dalį̯?« »A, ‘to:u̯ ‘ne:i̯ je ‘mǫje«, san p’råvo, je ‘ne:i̯ ‘mǫj z’na:k ‘gǫr ‘bi:u̯.

PAR □ ‘pa:r -a m */velika trebušasta lončena posoda naravne barve z nazobčanimi robovi po ploskvi za pranje perila in z odprtino z nastavkom spodaj za izpust vode/* ▪ ‘Tån je šče ‘eden ‘pa:r, såmo ‘mi: smo ‘ne:i̯, ‘pa:re smo pa ‘ne:i̯ ‘dęlalį̯. ‘Tån so pr̥’tę:j pa ‘to:u̯ ‘pårlį̯ ‘nǫtrį̯, ‘kå so ‘kü:rilį̯.

PEČ □ ‘pę:č/’pę:i̯č pe’či:i̯ ž */naprava za žganje lončarskih izdelkov pri visoki temperaturi/* ▪ ‘Då san ‘ma:lį̯ ‘bi:u̯, z’nån, ‘kå je ‘o̯ča ‘męu̯ ‘vünį̯ ‘pę:i̯č. • **dolga** */peč podolgovate oblike, s tremi kurišči spodaj in 7–8 odduški na vrhu pod obokom, kot vir energije se uporablja les/* ▪ ‘To:u̯ je ‘du:ga ‘pę:i̯č, ‘kå se po du’žini ‘nǫtr̥ sk’la:da. = • **podolgovata • električna** */naprava za žganje glinaste posode z električno energijo/* ▪ ‘To:u̯ ‘tü pa ‘ma:mo e’lę:ktrično ‘pę:i̯č. • **okrogla** */peč kopaste oblike, s tremi kurišči spodaj in 7–8 odduški na vrhu pod obokom, kot vir energije se uporablja les/* ▪ Ok’ro:u̯gla ‘pę:i̯č je pa za ‘čr̥no ž’gåtį̯. • **podolgovata** */peč podolgovate oblike, s tremi kurišči spodaj in 7–8 odduški na vrhu pod obokom, kot vir energije se uporablja les/* ▪ ‘Nåša pa je podugo’va:ta in ‘to:u̯ je ‘fę:u̯bano, ‘to:u̯ je s ‘fę:u̯bon ‘pę:i̯č, ker je ‘fę:u̯bana, ‘una je ‘ce:i̯la ok’ro:u̯k ‘zi:i̯dana. = • **dolga • plinska** */naprava za žganje glinaste posode s plinsko energijo/* ▪ ‘Mi: ‘to:u̯ ‘več ‘ma:mo ’eno ‘bo:u̯kšix pe’či:, pr̥’pelano z I’ta:lije, ‘to:u̯ je p’linska ‘pę:i̯č.

PISKER □ ‘pisker -ra m **1.** /*lončena posoda sploh*/ ▪ Pa se ‘to:u̯ ‘ne:i̯ z’go:u̯dilo, g’då smo pe’lålį̯, ‘kå bi š’terį̯ ‘pisker st’rǫu̯ se ‘nǫtrį̯. [← verjetno srvnem. phister, phistrīne ’pekarna’ iz lat. pistrīna ’pekarna’] = **posoda** (1. pomen) **2.** */posoda valjaste oblike za kuhanje/* • **dojni** */visoka in ozka posoda trebušaste oblike z ročajem ali brez za kisanje mleka/* ▪ ‘To:u̯ je pa ‘do:jnį̯ ‘pisker, za ‘sę:jdano m’le:i̯ko je ‘to:u̯. = **dolgi • dolgi** */visoka in ozka posoda trebušaste oblike z ročajem ali brez za kisanje mleka/* ▪ ‘Du:gį̯ ‘pisker, ‘to:u̯ je bi’lo:u̯ za ‘sę:jdano m’le:i̯ko = **dojni 3.** */posoda za vodo na lončarskem vretenu/* ▪ ‘Ta: po’so:u̯da, ‘pisker je ‘bi:u̯ ‘to:u̯ iz do’ma:, ‘kåj si je lon’ča:r nap’råvo, ž’ga:nį̯ ‘pisker, in ‘tę je pa vo’do:u̯ ‘męu̯ ‘nǫtrį̯. = **črepinja**; = **posoda** (2. pomen)

POMOČNIK □ pomoč’ni:i̯k -a m */kdor pomaga lončarskemu mojstru/* ▪ ‘Tü so ‘o̱ni̯ ‘me̱li̯ po š’tiri̯, ‘pę:t pomoč’ni:kof.

POSODA □ po’so:u̯da -e ž **1.** */lončena posoda sploh/* ▪ Ok’ro:u̯gle pe’či: ‘ma:jo za ‘čr̯:no ž’gåti̯ po’so:u̯do. = **pisker** (1. pomen) • **odžgana** */enkrat žgana lončena posoda /* ▪ Ok’ro:u̯k š’tirdesetoga ‘lęta so še ‘ne:i̯ ‘ba:rvali̯, ‘kå so ‘me̱li̯ ‘såmo odž’ga:no po’so:u̯do.• **za okras** */lončena posoda, namenjena za okras, olepšavo prostorov/* ▪ ‘To:u̯ pa ‘ma:mo ‘tåkšo po’so:u̯do za ok’ra:s. **2.** */posoda za vodo na lončarskem vretenu/* ▪ ‘Ta: po’so:u̯da, ‘pisker je ‘bi:u̯ ‘to:u̯ iz do’ma:, ‘kåj si je lon’ča:r nap’råvo, ž’ga:ni̯ ‘pisker, in ‘tę je pa vo’do:u̯ ‘mę̱u̯ ‘no̱:tr̯i̯. = **črepinja; = pisker** (3. pomen)

POTAČ □ po’ta:č -a m • **mali** */zgornja plošča na lončarskem vretenu/* ▪ ‘Ti:sto si ‘vr̯:go ‘go̱r na ‘tę:j, ‘o̱br̯ na ‘tę:j ‘ma:li̯ po’ta:č pa si ‘zåčno ‘dęlati̯. = **glava**

PREMESITI □ pre’me:i̯siti̯ -in dov. */pregnesti glino/* ▪ ‘To:u̯ se je ‘mo̱glo pre’me:i̯siti̯ ‘kåk k’rüj, ker ‘to:u̯ če je ‘ne:i̯ bi’lo:u̯ ‘do̱bro pre’me:i̯šeno, če ‘lüft ‘no̱tr̯ ‘kåj ‘d’e, ‘to:u̯ ‘tę f’tr̯gne ‘tån. → **mesiti**; → **valjati**

PRESEKATI □ pre’sękati -an dov. /*z motiko ali lopato narediti majhne drobne dele iz kupa neobdelane ilovice, namakati jo in prekopavati, da postane mehka in primerna za nadaljnjo obdelavo/* ▪ ‘Tån se je ‘me:i̯šalo, ‘nika ‘ne:i̯ d’rü:i̯ga, ‘såmo z vo’do:u̯f, ‘kå si jo pre’sęko, ‘ne:i̯, ‘kå se je ‘da:la m’lęti̯.

PRILOČ □ p’ri:i̯loč -a m */ročaj/* ▪ Pa ‘tę se je p’ri:i̯loč nap’råvo, ‘ne:i̯, ‘kå p’ri:i̯loč se ‘dęlo po ‘ti:ston, ‘då je ‘uno že ‘telko ‘tr̯do, ‘då ‘ti: ‘lę:jko p’ri:meš.

PUTRA □ ‘pü:tra/’pü:i̯tra -e ž */lončen vrč za vodo, vino, s trebušastim telesom, ozkim in kratkim vratom ter ročajem, navadno z luknjico, skozi katero se pije, ko se zamaši odprtina na vratu/* ▪ ‘Pü:i̯tra ‘ma: na p’ri:i̯loči̯ ‘tåkšo ‘lü:i̯kn̯co nap’ra:vleno, ‘kå ‘lę:jko, ‘tü s’ko:u̯s se ‘da: ‘piti̯. ‘To:u̯ je bi’lo:u̯ za vo’do:u̯. [← srvnem. puterich, buterich ’meh, posoda’ ← domnevno rom. buttis ’sod’]

REZATI □ ‘rę̱zati̯ ‘re:i̯žen nedov. • **dol** */z ostrim predmetom delati manjše kose gline, da se očisti smeti/* ▪ ‘To:u̯ ‘go̱r ‘bi:u̯ ‘pę:n, ‘tån se ‘ilovica ‘go̱r na’bi:jala, ‘kå si ‘tę ‘ti:sto ‘po:u̯lek ‘sędo, ‘kå si ‘do̱j ‘rę̱zo, s ‘sr̯:pami̯ se ‘to:u̯ ‘do̱j ‘rę̱zalo. • **vu** */z rezanjem narediti, izoblikovati okras na surovi lončarski posodi/* ▪ Š’to̱:rkle pa ‘to:u̯, g’ro̱zdle, ‘to:u̯ se ‘vü ‘re:i̯že, z ž’ličko ‘ma:lo ‘to:u̯ ‘vü ‘re:i̯žeš, ‘ne:i̯, ‘to:u̯ se pa ‘tę pač s’ko:u̯s gla’zu:re f’se ‘vi:di̯, ‘jå.

SIJAK □ si’ja:k -a m */lončarsko orodje za mletje glazure, barve/* ▪ ‘Tę:j ‘kåmni̯, ‘to:u̯ ‘ce:i̯lo f’küper, ‘kå smo ‘nędga obli’jålo m’lęli̯, ‘to̱mi̯ smo p’råvili̯ si’ja:k. → **kamen**

SKLASTI □ sk’la:sti skla’dę:n dov. /*zložiti lončarske izdelke v peč enega ob in na drugega /* ▪ ‘Tę se pa ob’le:i̯valo, ‘tę pa se ‘ti:sto po’sü:i̯šlo, ‘ti:sto se ‘xi:tro si’ši:i̯, ‘tę se pa f ‘pę:i̯č sk’lålo.

SOPIH □ ‘so̱pi̯ -ja m */odprtina, luknja za zračenje na lončarski peči; oddušek/* ▪ ‘Såmo ‘gę:j ‘küriš, n’ja:š p’ro:u̯sto, pa ‘tån ‘ti:sto, ‘kå se ‘vü ka’di:, ‘ti:ste ‘so̱pije ‘mi: p’ra:vimo.

SRP □ ‘sr̯:p -a m */orodje z zaokroženim rezilom in lesenim držajem za rezanje gline/* ▪ ‘Då so še ‘ne:i̯ ‘po̱znali ma’ši:na, so pa ‘rę̱zali̯, so ‘me̱li̯ d’va: ‘sr̯:pa in sta d’va: s’ta:lno ‘rę̱zala, ‘furt sta ‘rę̱zala na d’ro:u̯vno.

STOLEC □ s’to̱lec -u̯ca m /*pod kotom nagnjen ploščat kos lesa na lončarskem vretenu*, *na katerem sedi lončar*/ ▪ ‘To:u̯ je s’to̱lec, ‘gę:j si’di:š. = **blanja** (1. pomen)

SUROV □ si’ro:u̯vi̯ -a -o */ki ni dokončno izdelan, obdelan/* ▪ ‘Tę ‘ba:rve se na si’ro:u̯vo ‘dęlajo ‘go̱r, na ‘mę:jko.

SUŠITI □ si’šitᵢ̯ si’ši:i̯n nedov. */delati posodo suho/* • **obri gor** */surove lončarske izdelke sušiti na deskah pod stropom v delavnici/* ▪ ‘To:ṷ so bi’li: ‘xa:klᵢ̯ že’lęznᵢ̯ in d’va: d’ro:ṷga in ‘tån po ‘tǫ:n s’ko:ṷs so se b’lånje ‘da:le in ‘to:ṷ se ‘tån ‘gǫr ‘fa:jn si’šilo po’målen, ‘ǫbrᵢ̯ ‘gǫr p’ra:vimo ‘mi:, ‘ǫbrᵢ̯ ‘gǫr.

ŠAJBA □ ‘ša:jba -e ž */osnovna lončarska priprava iz zgornje in spodnje plošče, štirih stebrov in več desk, na kateri lončar oblikuje glinasto posodo/* ▪ Pr’lę:j smo ‘mi: ‘tåk z no’go:ṷf go’nilᵢ̯ ‘tę:j kolo’ba:r, ‘ne:i̯, ‘ša:jbo smo ‘mi: p’råvlᵢ̯. [← nem. Scheibe ’okensko steklo, šipa’, ’plošča, kolut’, tudi ’lončarski kolovrat’] • **na motor** */lončarsko vreteno na električni pogon/* ▪ ‘Ǫča ‘mǫj, ‘ǫn sp’lǫj ‘ne:i̯ ‘męṷ ‘ša:jbe na mo’tǫr, ‘ne:i̯ š’čęṷ ‘męti̯.

ŠLEFERKA □ š’lę:ferka -e ž */orodje, pripomoček za oblivanje izdelkov/* ▪ S š’lęferko, z ž’lico ‘to:ṷ za ‘jęsti̯, ‘ne:i̯, se je ob’le:i̯valo. [← nem. Schöpfer, Schöpfelein]

ŠPAKLA □ š’påkla -e ž */pripomoček za glajenje posode od zunaj/* ▪ V ‘le:i̯voj ro’kę:j je ‘męṷ ‘filc, ‘to:ṷ še ‘zåj ‘ma:mo ‘tę:j ‘filc, v ‘dęsnᵢ̯ pa na’męsto šp’rę:jgle ‘zåj ‘ma:mo š’påklo. [← nem. Spachtel ’lopatica’] → **šprekla**

ŠPREKLA □ šp’rę:jgla -e ž */največkrat leseno, lahko tudi kovinsko ali plastično orodje za glajenje posode od zunaj/* ▪ Šp’rę:jgla se ‘nucala za ‘zu:nanjo st’ra:n, ‘då je g’låtko ‘dęlo, ‘då ‘ne:i̯ b’lo:ṷ ra’da:to, ker s ‘pr̥stamᵢ̯ ‘ti: ‘to:ṷ ‘nemreš. [← nem. Spreitel, Spriessel] → **špakla**

ŠPRICKATI □ šp’rickatᵢ̯ -an nedov. • **gor** /na glazirano posodo nakapljati različne barve/ ▪ ‘Una je ‘me:i̯la pa ‘pa: ‘nikšo d’rü:go ‘ba:rvo, tem’nę:jšo, pa ‘čǫpič pa ‘tę ‘ti:ste ‘du:ge ‘piskre šp’rickala ‘gǫr.

ŠTANGA □ š’ta:nga -e ž */železna os, ki povezuje zgornjo in spodnjo ploščo lončarskega vretena/* ▪ [← srvnem. stange ’drog’].

ŠVUNGLAR □ š’vu:nglar -a m */spodnja plošča na lončarskem vretenu, ki se poganja z nogo/* ▪ ‘Tę:j po’ta:č, ‘to:ṷ je š’vu:nglar, š’vunk ti je ‘da:ṷ, ‘to:ṷ je ‘ra:stovo bi’lo:ṷ. [← Schwung ’zagon’] = **švunkšajba**

ŠVUNKŠAJBA □ š’vunk’ša:jba -e ž = **švunglar** [← nem. Schwungscheibe]

TEPSIJA □ ‘tepsija -e ž */okrogel plitev pekač, katerega stena je podaljšani navzgor zavihani rob/* ▪ ‘To:ṷ pa je ‘tepsija, ‘to:ṷ so ‘męlᵢ̯ za ‘pečti̯, za ‘gibanco. [← madž. tepsi ’pekač’]

TLAČITI □ k’låčitᵢ̯ - in nedov. */z bosimi nogami hoditi, pritiskati na glino/* ▪ In ‘tę se je pa ‘zę:ṷ d’ro:ṷk in ‘tę si pa ‘zåčno ‘to:ṷ ‘ilofko k’låčitᵢ̯ z no’ga:mᵢ̯: ‘eno g’rüdo si ‘da:ṷ ‘gǫr na ‘tę:j d’ro:ṷk pa si ‘fa:jn ‘šo:ṷ ‘ko:ṷlᵢ̯, ‘kåk bi p’lę:i̯so pa ‘dǫl g’lę:i̯do.

VAJDLIN □ ‘va:jdlin -a m **1.** */velika globoka lončena skleda z dvema ročajema za mesenje kvašenega testa, pranje zelenjave, pomivanje posode/* ▪ ‘Va:jdl̥ne za ‘me:i̯sitᵢ̯ k’rüj pa po’tico pa ‘to:ṷ ‘se, ‘va:jdl̥ne smo ‘dęlalᵢ̯. = **bajdla 2.** */velika globoka lončena skleda z dvema ročajema za pripravo glazur in barv v lončarstvu/* ▪ Gla’zu:ro smo ‘męlᵢ̯ f ‘tę:j lon’ča: rskij ‘va:jdl̥naj. [← nem. Weidling]

VALJATI □ ‘va:latᵢ̯ -an nedov. */obdelovati glino z rokami/* ▪ ‘To:ṷ si ‘va:lo ‘kåk ‘pę:k tis’to:ṷ, na s’vǫjᵢ̯ ‘enᵢ̯ k’lo:ṷpᵢ̯, in če si ‘ne:i̯ ‘dǫbro po’va:lo, se ti ‘dęlatᵢ̯ ‘ne:i̯ da’lo:ṷ, ‘tę se ‘tr̥galo. ⟶ **mesiti; → premesiti**

VLEČI □ v’lę:i̯čti̯ vli’čę:n nedov. • **gor** */dajati določen videz, obliko lončarskemu izdelku/* ▪ In ‘då ‘ti: i’no:ṷk že ‘ma:š scent’rę:jrano, ‘tę pa ‘zåčneš ‘pisker ‘gǫr v’lę:i̯čti̯.

VREZATI □ v’re:i̯zatᵢ̯ v’re:i̯žen dov. • **dol** */z rezanjem ločiti izdelek od podlage/* ▪ In ‘då je ‘gǫtof iz’dę:lek, ‘tę ‘mǫreš pač ‘dǫj v’ręzatᵢ̯, ‘kå se ‘ilovica ‘gǫr p’ri:me na gla’vo:ṷ.

ZADELATI □ za'dẹlatị̯ -an dov. */zadelati, zapolniti odprtino za vlaganje posode na lončarski peči/* ▪ 'To:ụ 'mọreš za'dẹlatị̯ 'pe:i̯č, 'kå tempera'tu:ro obdr'ži:i̯š. = **zaklasti**

ZAKLASTI □ zak'la:stị̯ zakla'dẹ:n dov. */zadelati, zapolniti odprtino za vlaganje posode na lončarski peči/* ▪ 'Då je, 'pẹ:i̯č se na'puni̯, 'kelko pač 'ma:š 'piskrof, se pa zakla'dẹ: 'pẹ:i̯č, s 'ciglon se zakla'dẹ:. = **zadelati**

ZEMLJA □ 'zemla -e tudi zem'lẹ: ž */gnetljiva snov, ki se uporablja kot surovina v lončarstvu, ilovica/* ▪ 'Tü:di̯ 'tepsije so 'ne:i̯ 'ra:vne, če je 'ne:i̯ 'zemla 'dọbra. = **glina**; = **ilovica**; = **ilovka**

ŽGANJE □ ž'ga:nje -a s */močno segrevanje posode, da ta postane trdna/* • **prvo** */žganje neoblite lončarske posode/* ▪ 'Pṛ:vo ž'ga:nje, 'to:ụ je 'nindri̯ 'seden do 'ọsen 'vö:r 'tåk, v'gọ:jdno pa 'piskre 'vü 'nọsimo 'tẹ pa ob'le:i̯vlemo. • **drugo** */žganje oblite lončarske posode/* ▪ D'rü:go ž'ga:nje je pa 'to:ụ, 'kå 'ide po'no:ụvno v ž'ga:nje z gla'zu:ro.

ŽGATI □ ž'gåtị̯ ž'gẹ:n nedov. */z močnim segrevanjem delati trdno/* ▪ 'Pṛ:vo ž'ga:nje je, na o'ko:ụli̯ de'vẹ:c'to:ụ sto'pi:nj smo ž'ga:li̯, 'tåk 'kå p'reci̯ raz'bẹljeno 'mọre 'biti̯. • **na čisto** */drugič žgati, žgati oblito lončarsko posodo/* ▪ 'To:ụ si, 'då si na 'či:sto ž'gåụ, 'to:ụ je 'mọglo 'biti̯, 'kå če je 'tåk bi'lo:ụ sk'låjeno 'to:ụ, 'tẹ:j 'fålat, 'to:ụ 'mọglo s'ko:ụs n'jega 'viditi̯, 'telko svet'lọbe 'mọglo 'biti̯.

3 Sklep

V današnji prekmurski narečni lončarski terminologiji se prepletajo slovenska poimenovanja izdelkov, orodij in pripomočkov ter delovnih postopkov s prevzetimi, ki so večinoma germanskega izvora:[4] nekaj jih je izposojenih iz srednjevisokonemškega jezika, npr. *grunt, štanga,* največ pa je mlajših nemških izposojenk, npr. *filc, leder, malati, šajba.* Romanizmi so bili v panonsko leksiko prevzeti zvečine prek nemščine, nekateri med njimi že v najstarejšem času, npr. *pisker, putra;* madžarske izposojenke so samo štiri: *falat, inaš, laboška, tepsija.* Nekatere izmed teh besed so bile v enakem pomenu, kot je izkazan v narečju, sprejete v knjižni jezik kot stilno nezaznamovane: *filc,* pogovorne: *pisker, mašina*, nižje pogovorne: *šprikla*, *štanga*, žargonske: *malati* ali narečne: *blanja, graba, modlo, putra*, *šajba, tepsija*, večina pa jih živi samo v narečju. Z zamiranjem te stare domače obrti izginja tudi staro poimenovalno besedje. Z njegovim popisom želimo preprečiti, da bi potonilo v pozabo, omogočiti primerjavo v slovenskem narečnem prostoru, kar bi omogočilo določitev arealov posameznih leksemov in njihovega pomenskega obsega, ter ga ohraniti kot pomemben del slovenske kulturne dediščine.

Viri in literatura

France Bezlaj, 1965: Nemške izposojenke. *Jezikovni pogovori I.* Ljubljana: Cankarjeva založba.

– – 1967: *Eseji o slovenskem jeziku.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

– – 1976, 1982, 1995, 2005: *Etimološki slovar slovenskega jezika* (A–J; K–O; P–S; Š–Ž). Ljubljana: Mladinska knjiga.

[4] Tu navedene ugotovitve so rezultat analize izvora vseh 300 zbranih besed. Izsledki kažejo, da jih je približno tretjina prevzetih.

– – 2003: *Zbrani jezikoslovni spisi I, II*. Ur. Metka Furlan. Ljubljana: ZRC SAZU.
Janez Bogataj, 1986: O slovenskem lončarstvu. V: *Likovni odsevi,* 4–5. Ljubljana: ZKOS. 36–38.
– – 1989: *Domače obrti na Slovenskem.* Ljubljana: DZS.
– – 1992: *Sto srečanj z dediščino na Slovenskem.* Ljubljana: Prešernova družba.
– – 1993: *Ljudska umetnost in obrti v Sloveniji.* Kranj: Domus.
Ljudmila Bras, 1996: Lončarstvo na Slovenskem. V: *Od antičnega vrča do majolke: Katalog razstave* = Vom antiken Krug bis Majolka : Ausstellungs Katalog. Galerija Dolenjskega muzeja, 17. november 1995–4. marec 1996. Novo Mesto: Dolenjski muzej. 155–172.
Marc Greenberg, 1993: Glasoslovni opis treh prekmurskih govorov. *Slavistična revija* 41/4. 465–487.
Vilko Novak, 1951: Lončarstvo v Prekmurju. V: *Slovenski etnograf,* 3–4. Ljubljana: DZS. 111–131.
Martina Orožen, 2003: Narečna govorna ustvarjalnost z vidika socio- in psiholingvistike. V: *Glasosolovje, besedoslovje in besedotvorje v delih Jakoba Riglerja.* Maribor: SD Maribor. Zora 25. 216–232.
– – 2003: Odvisnost narečnega besedišča in načina upovedovanja (izražanja) od spreminjajočega se načina življenja. V: Martina Orožen: *Razvoj slovenske jezikoslovne misli.* Maribor: SD Maribor. Zora 26. 310–318.
Maks Pleteršnik, 1894: *Slovensko-nemški slovar.* Ljubljana: Knezoškofijstvo.
Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1995. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
Marko Snoj, 1997: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
Katja Šuštar, 2001: Sodarska terminologija v Zagradcu na Dolenjskem. *Jezikoslovni zapiski* 7/1–2. 299–320.
Veliki Debenjakov nemško-slovenski slovar, 1993. Ljubljana: DZS.
Zinka Zorko, 1998: Narečne prvine v Ivanocyjevem Kalendarju Najszvetejsega szrca Jezusovega (1904–1906). V: *Slovensko-madžarski jezikovni in književni stiki od Košiča do danes.* Budimpešta: Košičev sklad. 39–59.
– – 2003: Oblikoslovje in leksika v govoru Cankove. V: *Avgust Pavel*. Maribor: SD Maribor. Zora 23. 73–94.

Summary

The article presents the Prekmurje Goričko pottery terminology, related to the main pottery tasks, such as clay mining, production of clay pottery on the pottery wheel, preparation of glaze, kiln firing, drying, and selling of pottery. The terminology is dialectal and a result of several-hundred-year tradition, evidenced by archeological finds as well as by place names. The development of pottery making, which was besides weaving the most important trade in Prekmurje, was made possible by reach deposits of appropriate clay and a great need for pottery. Due to changing social circumstances, technical revolution (new cooking technology), changes in life style and work in rural areas, pottery making has almost died out in Prekmurje. With the decline of this old hand craft (trade) the old terminology related to pottery making is quickly disappearing as well. Its recording should prevent it from fading into oblivion and at the same time it should allow comparison within Slovene dialectal territory, which should provide for an outline of the areals of individual lexical items and their semantic range. The collected terminology, which is mainly of Slovene origin, save for some terms borrowed from the contact languages (Hungarian and from/through German) in various periods, is presently known only to the oldest generation.